

November 16 to 18, 2015. SCT/34/2. October 15, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct\\_34/sct\\_34\\_2.pdf](http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_34/sct_34_2.pdf).

21. United Kingdom: Protection of country names. WIPO, SCT/29, May 27–31, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.wipo.int/export/sites/www/sct/en/comments/pdf/sct29/united\\_kingdom.pdf](http://www.wipo.int/export/sites/www/sct/en/comments/pdf/sct29/united_kingdom.pdf).

**Сенчук В. В. Європейський правовий вимір щодо сфери інтелектуальної власності в частині охорони назв держав**

У статті розглядаються завдання, які стоять перед Україною у частині імплементації європейських стандартів у сфері інтелектуальної власності за Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом щодо охорони назв держав. Робиться висновок, що питання охорони офіційних назв держав від недобросовісного використання є невід'ємною частиною охорони суверенітету будь-якої держави загалом. Також використання назв країн є важливою частиною ідентифікаторів національного брендингу. Наголошується, що для України це має особливе значення в процесі самоідентифікації української нації, розвитку зон вільної торгівлі з країнами та регіонами світу, зокрема ЄС, виконання стратегічних завдань розвитку.

На підставі аналізу досвіду ЄС та деяких держав – членів ЄС робиться висновок, що в європейському законодавстві прийнятим є підхід, за якого в національному законодавстві закріплюються особливості правової охорони назв держав. Існує цілий ряд способів охорони назв країн на різних етапах до і після реєстрації товарного знаку. При цьому щодо назв країн у законодавстві європейських країн застосовуються загальні підстави для відмови в реєстрації знаків. Це стосується знаків, у яких немає розпізнавальних характеристик, які мають описовий характер, суперечать громадському порядку, вводять в оману, обманюють або дають неправдиву інформацію. Зазначений досвід має бути знайти свого більш повного закріплення у національному законодавстві з правової охорони торговельних марок у процесі імплементації європейських стандартів.

*Ключові слова:* євроінтеграція, Європейський Союз, інтелектуальна власність, охорона назв держав, торговельна марка, товарний знак.

**Senchuk V. European legal dimension relative to the sphere of intellectual property in terms of protection of names of states**

The article discusses the challenges faced by Ukraine regarding implementation of European standards in the field of intellectual property under the Agreement on Association of Ukraine with the EU on the protection of names of States. It is concluded that the protection of official names of States against misuse is an essential part of the protection of sovereignty of any state as a whole. Also in the world proved that the use of country names is an important part of the identifiers of nation branding. Accordingly, States must at the level of national legislation to protect these names from misuse and to promote their constructive use in the implementation of a nation branding strategy. It is emphasized that for Ukraine it is of particular importance in the process of self-identification of the Ukrainian nation, the development of free trade zones with countries and regions of the world, particularly the European Union, the implementation of strategic development objectives.

It is emphasized that the use of state symbols by a person who is not involved, or a permit, may impose consumer confusion regarding the origin of goods for which it is used. It does not have a value for any goods or services is such use.

Based on the analysis of the experience of the EU and individual member States of the EU concluded that the European legislation is adopted by the approach in which national legislation enshrines features of the legal protection of names of States. There are a number of ways of protecting the names of countries at different stages before and after the registration of the trademark. With respect to country names in the legislation of European countries shall apply the General grounds for refusal of registration of marks. This applies to characters that have no distinguishing characteristics that are descriptive, contrary to public order, mislead, deceive, or give false information. Indicated experience should be to find a more complete entrenchment in national law of legal protection of trademarks in the process of implementation of European standards.

*Key words:* European integration, European Union, intellectual property, protection of names of States, trade mark, trademark.

УДК 343.211

*Павло Леонідович Слободянюк,  
суддя Шевченківського районного суду м. Києва*

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ  
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ, ПОТЕРПІЛОЇ ВІД ЗЛОЧИНУ**

**Постановка проблеми.** Права та свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ст. 3 Конституції України). У контексті розбудови України як правової держави на основі Конституції України 1996 р. проблема гарантій реалізації та забезпечення прав і свобод людини з кожним роком поставала перед державою все гостріше і на сьогодні залишається чи не найбільш актуальною. Особливо це стосується захисту прав людини, потерпілої

від різних злочинів проти особистості, стан якого в останні роки істотно погіршився. Виникає потреба концептуального осмислення проблеми гарантій прав людини, порушених злочинними посяганнями на них, з метою системного та ефективного вирішення цієї проблеми.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематика захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, зокрема й потерпілого, у тих або інших аспектах відображалася у дослідженнях таких авторів, як: Ю. Аленін, В. Бож'єв, В. Введенська, В. Гончаренко, Ю. Грошев, В. Даєв, Є. Діденко, О. Капліна, О. Кучинська, А. Лапкін, В. Молдован, В. Нор, О. Панчук, І. Присяжнюк, М. Сенаторов, М. Строгович, Л. Удалова, Н. Федорчук, Л. Шаповалова, О. Юхно, Ю. Янович та ін. Водночас досліджень у конституційно-правовому аспекті проблематики гарантій забезпечення захисту прав людини, яка потерпіла від злочину, в літературі бракує.

**Метою статті** є розгляд концептуальних питань забезпечення в Україні захисту прав людини, потерпілої від злочину.

**Основні результати дослідження.** Масштабність проблеми порушень прав людини внаслідок злочинних посягань в Україні ніколи не становила секрету для органів державної влади, змушуючи шукати шляхи вирішення не тільки в окремих питаннях, а й на концептуальному рівні. Про це свідчить, зокрема, Указ Президента України від 28 грудня 2004 р. № 1560/2004 «Про Концепцію забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів», в якому йдеться про те, що «з метою вдосконалення правового та організаційного механізму захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів» [1].

У зазначеній Концепції констатувалося, що проблема захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, ефективного поновлення їх прав, своєчасного відшкодування шкоди, заподіяної вчиненням злочином, «як свідчать результати аналізу законодавства та практики його застосування, залишається надзвичайно актуальною». За статистичними даними, тільки протягом 2003 р. від злочинів потерпіло 352 тис. громадян, а сума збитків, завданих їм при цьому, становила близько 100 млн грн. І хоча потерпілі можуть за рішенням суду отримати відшкодування шкоди, заподіяної вчиненням злочином, проте в повному обсязі це рідко здійснюється на практиці, а у разі, коли особу, яка вчинила злочин, не встановлено або вона переховується чи є неплатоспроможною, – взагалі не здійснюється.

На думку авторів Концепції, «таку ситуацію значною мірою спричинено відсутністю ефективного механізму відшкодування потерпілим майнової та моральної шкоди, заподіяної вчиненням злочином». У Концепції зазначено, що потребують вирішення питання статусу потерпілих, розширення їх прав у кримінальному судочинстві, і що розв'язання перелічених проблем «зумовлює необхідність активізації участі держави у забезпеченні гарантій захисту законних прав та інтересів потерпілих і реального відшкодування заподіяної їм шкоди, розроблення основних напрямів державної політики та стратегії у цій сфері».

Як зазначено в Концепції, її метою є визначення пріоритетних напрямів державної політики у сфері надання допомоги потерпілим, розвитку ефективної системи захисту їх прав, керуючись основними принципами, що застосовуються у практиці світової спільноти, зокрема, щодо:

- справедливого поводження з потерпілими – повага до їх честі і гідності, виявлення співчуття до них, нейтралізація негативних наслідків злочину, підвищення рівня безпеки особи, суспільства та держави;

- інформованості – всі потерпілі мають право на одержання інформації щодо розгляду справи і прийняття рішення. При розслідуванні має забезпечуватися право потерпілих на ознайомлення з матеріалами справи. Після постановлення судом вироку потерпілі вправі бути поінформованими про будь-які заходи, що застосовуються до засуджених (амністія, помилування, умовно-дострокове звільнення), і мати можливість висловити свою позицію з цього приводу;

- забезпечення відшкодування шкоди – потерпілі повинні мати право на відшкодування заподіяної вчиненням злочином майнової та моральної шкоди, а також шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, а близькі родичі потерпілого – на компенсацію шкоди, заподіяної його смертю внаслідок злочину, навіть у тому випадку, коли не встановлено особу, яка скоїла злочин, або якщо вона переховується чи є неплатоспроможною. Особа, яка скоїла злочин,

зобов'язана відшкодувати заподіяну злочином шкоду також і у разі звільнення її від кримінальної відповідальності. Відшкодування заподіяної шкоди здійснюється в порядку, передбаченому законом;

- надання безоплатної правової допомоги потерпілим – насамперед потерпілим від тяжких та особливо тяжких злочинів, а також малозабезпеченим особам та особам, які не можуть самотійно реалізувати свої права та захистити законні інтереси;

- надання потерпілим соціальної допомоги – потерпілі повинні мати доступ до спеціальних систем підтримки (медичної, соціальної, психологічної допомоги) [1].

У Концепції було визначено основні напрями забезпечення захисту прав та інтересів потерпілих, серед яких: впровадження міжнародних принципів захисту прав та законних інтересів потерпілих, визначених Декларацією Основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою (Резолюція 40/34 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р.) та Європейською Конвенцією щодо відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р.); впровадження у новому Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) норм, які передбачають розширення процесуальних прав потерпілих відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи R(85)11 щодо становища потерпілого в рамках кримінального права та процесу; розроблення закону з питань забезпечення відшкодування потерпілим шкоди, в якому, зокрема, мають бути визначені умови і порядок надання їм правової, медичної, соціальної і матеріальної допомоги, а також допомоги їх родичам та утриманцям, залежно від характеру і наслідків злочину, способу його скоєння, майнового стану потерпілого та інших обставин; розроблення механізму реалізації права потерпілого на відшкодування заподіяної злочином шкоди; встановлення обсягів відповідного бюджетного призначення у загальному фонді державного бюджету; розроблення та законодавче закріплення умов та порядку компенсаційної підтримки потерпілих за рахунок різноманітних форм обов'язкового та добровільного страхування; сприяння створенню громадських організацій і благодійних фондів надання допомоги потерпілим; активізація роботи щодо профілактики віктимної поведінки населення.

Здійснення комплексу заходів, визначених цією Концепцією, повинно було «максимально забезпечити ефективний захист потерпілих, включаючи компенсацію заподіяної їм шкоди», а також мало сприяти «реалізації в повному обсязі конституційних гарантій щодо поновлення порушених внаслідок злочину прав людини».

Передбачалося, що вказані заходи будуть реалізовуватися поетапно. На першому етапі (2004–2006 рр.) повинні бути здійснені: вивчення світового досвіду з питань захисту прав та законних інтересів потерпілих; розроблення нового і вдосконалення чинного законодавства з питань захисту прав та інтересів потерпілих; розроблення механізму реалізації прав потерпілих; підготовка методичних рекомендацій з питань організації надання допомоги потерпілим; здійснення практичних заходів, спрямованих на підвищення у населення рівня віктимологічних знань.

На другому етапі (з 2006 р.) мали відбуватися: впровадження в практику механізму відшкодування потерпілим шкоди, заподіяної злочином; створення сприятливих умов для діяльності громадських організацій і благодійних фондів у сфері надання допомоги потерпілим; встановлення обсягів відповідного бюджетного призначення у фонді державного бюджету; забезпечення участі України у відповідних заходах із впровадження міжнародних принципів захисту потерпілих у межах ініціатив ООН, Ради Європи, Європейського Союзу.

Згідним Указом Президента України від 28 грудня 2004 р. доручалося Кабінету Міністрів України розробити в шестимісячний строк заходи щодо забезпечення реалізації зазначеної Концепції.

Для реалізації названої Концепції Кабінетом Міністрів України 20 квітня 2005 р. видано Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, на 2005–2006 роки» [2].

План заходів передбачав організаційно-правові заходи щодо зміцнення захисту прав людини, потерпілої від злочину, гарантій її процесуальних прав та забезпечення відшкодування шкоди. Одним із головних пунктів плану заходів був «підготувати та подати на розгляд Кабінету Міні-

стрів України проект Закону України «Про відшкодування шкоди особам, які потерпіли від злочинів», з терміном виконання у 2005 р.

Варто зазначити, що до Верховної Ради України неодноразово вносилися законопроекти щодо відшкодування шкоди особам, які потерпіли від злочинів, останній у 2010 р. [3–6].

Головною метою цих законопроектів було підвищення гарантій прав громадян, які потерпіли від злочину, шляхом надання їм соціальної допомоги у вигляді відшкодування матеріальної шкоди за рахунок держави. У проектах визначалися підстави та умови, а також встановлювався порядок і розмір відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочинних посягань на їх життя, здоров'я або майно.

Зважаючи на соціально-економічний стан держави і значний рівень злочинності в Україні, автори законопроекту закладали в ньому концепцію, яка виходить з необхідності поступового розширення гарантій держави щодо забезпечення прав громадян, які потерпіли від злочину. Передусім мають бути захищені права потерпілих у тих випадках, коли правоохоронні органи держави впродовж тривалого часу неспроможні забезпечити розкриття злочину та притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб, на невизначений час позбавляючи потерпілих можливості відшкодувати завдану їм шкоду за рахунок вказаних осіб. У цьому разі держава не тільки не виконує свого обов'язку щодо захисту життя людини та забезпечення непорушності її права власності, а й фактично взагалі не гарантує права громадянина на відшкодування завданої йому злочинною шкоди, чим нерідко ставить потерпілого та його сім'ю в скрутне становище [7, с. 170–171].

Проте жодного з цих законопроектів так і не було прийнято. На думку М. Погорецького і Д. Сергєєвої, це питання на сьогодні, на превеликий жаль, не є актуальним для українських законодавців [8, с. 121].

На сьогодні єдиним позитивом у цьому питанні є внесення до КПК України новели щодо відшкодування шкоди потерпілому коштам Державного бюджету України у випадку та в порядку, передбаченому законом (ч. 3 ст. 127 КПК України) [9]. Однак спеціального закону, де було б визначено підстави та порядок відшкодування шкоди таким чином, досі не існує.

Необхідність законодавчого врегулювання в Україні питання стосовно відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, за рахунок держави, впливає також з міжнародно-правових актів. Так, Уряд України у 2005 р. підписав Європейську конвенцію від 24 листопада 1983 р. «Про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів» [10], у ст. 2 якої встановлено, що коли відшкодування шкоди, завданої в результаті умисного насильницького злочину, не може бути забезпечено з інших джерел, держава повинна взяти це на себе. Проте це питання досі залишається відкритим.

У таких нормах міжнародного права, як Європейська конвенція «Про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів» [10]; Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою (прийнята резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р.) [11]; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (прийнята Радою Європи 4 листопада 1950 р.) [12] та інші, передбачені конкретні форми реалізації права на відшкодування шкоди. Так, у Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою передбачено три форми відшкодування шкоди – реституція, компенсація, соціальна допомога. Соціальна допомога здійснюється у вигляді необхідної матеріальної, медичної, психологічної та соціальної допомоги потерпілому добровільними громадськими, муніципальними організаціями, урядом (статті 14–17).

У статті 55 Конституції України окрім норми, що гарантує державний захист прав і свобод, передбачає право кожного захищати свої права та свободи будь-якими не забороненими законом засобами. Необхідно також зазначити, що, на основі аналізу цієї норми, держава має забезпечити доступ потерпілого до правосуддя. Тобто при вчиненні злочину потерпілий має право вимагати від держави відновлення своїх порушених прав, зокрема й майнових. Держава у зв'язку з цим використовує спеціальний вид державної діяльності – судочинство і забезпечує доступ потерпілого до правосуддя [13, с. 16–18].

Для захисту своїх інтересів потерпілому надається досить широке коло прав, при цьому перелік прав потерпілого, наведений у ст. 56 КПК України, не є вичерпним. Відповідно до п. 8 ч. 1 цієї статті потерпілий має право на представника та в будь-який момент кримінального провадження може відмовитися від його послуг [9]. Це право передусім покликане забезпечувати отримання потерпілим у кримінальному провадженні належної правової допомоги.

Положення ст. 58 КПК України уточнюють і деталізують право потерпілого на представника, передбачене у п. 8 ч. 1 ст. 56 КПК України. Надання потерпілому права мати представника покликане забезпечити його кваліфікованою правовою допомогою, що впливає із положень ст. 59 Конституції України, відповідно до якої кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Закріплення вказаного права породжує відповідне зобов'язання держави забезпечувати потерпілого правовою допомогою, що реалізується як безпосередньо державними органами і посадовими особами, так і через механізми залучення до надання правової допомоги потерпілим адвокатів.

Грунтуючись на положеннях статей 45, 58 КПК України, представником потерпілого, як і захисником, має бути адвокат. У цьому вбачається прагнення законодавця урівняти процесуальні можливості сторони захисту і потерпілого під час участі у кримінальному провадженні в аспекті забезпечення кваліфікованою правовою допомогою.

В. Шибіко зазначив, що важливою процесуальною гарантією прав, свобод та законних інтересів потерпілого має стати й обов'язкова участь у кримінальному провадженні представника потерпілого, коли його особистої участі для такого захисту недостатньо. Такими особами, для яких процесуальний закон має передбачати обов'язкову участь представника, мають бути:

- 1) неповнолітні, тобто особи, які на момент учинення щодо них кримінального правопорушення не досягли 18-річного віку;
- 2) особи, які у встановленому законом порядку (ст. 39 Цивільного кодексу України та глава 2 розділу 4 Цивільного процесуального кодексу України) судом уже визнані недієздатними або обмежено дієздатними, а також інші особи, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізовувати свої права;
- 3) близькі родичі особи, смерть якої настала внаслідок учинення щодо неї кримінального правопорушення, які залучені до участі у провадженні як потерпілі;
- 4) особи, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження.

У цих, а також в інших випадках, коли потерпілий не може самостійно залучити представника через відсутність коштів або з інших об'єктивних причин, але заявив клопотання про залучення представника, або коли слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі представника, він своєю постановою (ухвалою) доручає відповідному органу, уповноваженому на надання безоплатної вторинної правової допомоги призначити адвоката для здійснення представництва потерпілого за призначенням та забезпечити його прибуття у зазначені в постанові (ухвалі) час і місце для участі в кримінальному провадженні. Таким чином, при відсутності таких гарантій прав особи, близькі родичі осіб, які загинули внаслідок учинення злочину, найчастіше літнього віку матері, намагаються самотужки з'ясувати обставини загибелі своїх рідних. Однак швидше й успішніше таку роботу виконав би адвокат – представник потерпілого [14, с. 311–312].

Вказані недоліки існують у зв'язку із тим, що КПК України чітко не передбачив випадки і порядок залучення представника потерпілого та не достатньо врегульовано питання щодо забезпечення права на захист потерпілому ст. 20 КПК України.

Оскільки ч. 1 ст. 20 КПК України «Забезпечення права на захист», передбачає, що право на захист мають підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений, яке полягає у можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені чинним КПК України. У частині 2 ст. 20 КПК України зазначено, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного призначеного захисника, а ч. 3 визначає, що у ви-

падках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави. Таким чином, у зазначених положеннях серед переліку осіб, які мають право на захист потерпілий відсутній [15, с. 179–180]. У зв'язку із цим пропонуємо до всіх частин ст. 20 КПК України окрім передбачених учасників кримінального провадження внести положення про потерпілого.

Держава, що вважає себе правовою, повинна турбуватися про всіх членів суспільства без винятку і гарантувати право кожного громадянина в судовому порядку відстоювати свою честь, гідність, життя, здоров'я і майно від різноманітних посягань.

У сучасних умовах жертва досить часто залишається без засобів правового захисту, тому компенсація шкоди і соціальна допомога жертвам злочинів залишається важливим питанням, яке потребує особливої уваги [16, с. 62–65].

Відповідно до ст. 59 Конституції України, у випадках, передбачених законом, правова допомога надається безоплатно. Верховною Радою України 2 червня 2011 р. було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу», який, згідно з Конституцією України, визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги [17]. Однак аналіз цього Закону вказує на те, що він також оминає питання щодо можливості здійснення представництва потерпілого від злочину. Оскільки представництво є однією з важливих процесуальних гарантій права на судовий захист, що разом з іншими засобами забезпечує потерпілому доступ до правосуддя, то, на нашу думку, у цьому Законі повинні бути передбачені завдання представника потерпілого щодо сприяння у підвищенні рівня відправлення правосуддя, укріплення законності, правопорядку, призначення справедливого покарання винної особи; здійснення встановлення і стягнення розміру завданої шкоди; попередження або скасування необґрунтованих, незаконних і несправедливих рішень, дій слідчих і судових органів, здійснених щодо потерпілого.

Вважаємо, що право потерпілого на захист його прав та законних інтересів як у КПК України, так і в інших законах, не виправдано звужено, не повністю відповідає нормам Конституції України та міжнародним правовим актам у сфері захисту прав і законних інтересів особи у кримінальному судочинстві.

**Висновки.** Підсумовуючи викладене, зазначимо, що прийняття Концепції про забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів та затвердження плану заходів щодо реалізації вказаної Концепції було позитивним кроком і сприяло деякою мірою зміцненню гарантій потерпілого щодо відновлення його прав. Водночас необхідно сказати, що після затвердження вказаних актів це питання практично випало з поля зору органів державної влади, а тому залишається актуальною проблема реалізації вказаної Концепції та її вдосконалення, розробка додаткових заходів щодо забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, з урахуванням подальшої законодавчої та правоохоронної практики.

#### Використані джерела

1. Про Концепцію забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів : Указ Президента України від 28 грудня 2004 р. № 1560/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560/2004>.
2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, на 2005–2006 роки від 20 квітня 2005 р. № 110-2005-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/110-2005-p>.
3. Про відшкодування громадянам матеріального збитку, заподіяного злочинами : проект Закону України від 11 вересня 2001 р. № 61 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=10915&pf35401=19030>.
4. Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину : проект Закону України від 25 жовтня 2004 р. № 6283 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_2?pf3516=6283&skl=5](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6283&skl=5).
5. Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину : проект Закону України від 18 січня 2006 р. № 3363 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3363-15>.

6. Про відшкодування за рахунок держави майнової шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину : проект Закону України від 27 жовтня 2010 р. № 7303 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_2?pf3516=7303&skl=7](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7303&skl=7).
7. *Присяжнюк Т. І.* Потерпілий від злочину: проблеми правового захисту / Т. І. Присяжнюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 240 с.
8. *Погорецький М. А.* Проблемні питання реалізації процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні / М. А. Погорецький, Д. Б. Сергєєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 46. – Т. 2. – С. 118–123.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
10. Європейська Конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р. ETS № 116 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994\\_319](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_319).
11. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою від 29 листопада 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_114](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114).
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004) (дата звернення 27.04.2018).
13. *Мизулина Е.* Уголовный процесс: концепция самоограничения государства / Е. Мизулина. – Тарту : ТГУ, 1991. – 232 с.
14. *Шибіко В. П.* Проблеми забезпечення прав потерпілого за новим КПК України 2012 року / В. П. Шибіко // Юридичний часопис Нац. акад. внутр. справ. – 2013. – № 1. – С. 307–313.
15. *Абламський С. Є.* Захист прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні : монографія / С. Є. Абламський ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора О. О. Юхна. – Х. : Панов, 2015. – 240 с.
16. *Батюкова В. Е.* Уголовно-правовая и социальная защита потерпевшего от преступления / В. Е. Батюкова // Совершенствование деятельности правоохранительных органов в свете новой Конституции. – М., 1995. – С. 62–65.
17. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 р. № 3460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

**Слободянюк П. Л. Концептуальні питання забезпечення в Україні захисту прав людини, потерпілої від злочину**

Стаття присвячена проблемі активізації участі держави у забезпеченні захисту прав людини, яка потерпіла від злочину, визначенню концептуальних положень вказаної діяльності держави, зокрема, щодо вирішення питань статусу потерпілих, визначення пріоритетних напрямів державної політики у сфері гарантування прав осіб, потерпілих від злочину, та відшкодування шкоди, завданої злочинними посяганнями. Проаналізовано міжнародно-правові акти, кримінальне процесуальне законодавство, існуючі наукові погляди та висловлено авторські міркування щодо вдосконалення законодавства.

*Ключові слова:* захист прав людини, концепція, потерпілий, відшкодування шкоди, гарантії забезпечення прав, процесуальні права.

**Slobodyanyuk P. Conceptual issues of ensuring the protection of human rights of victims of crime in Ukraine**

The article reveals the provisions devoted to the problem of activating the state's participation in ensuring the protection of human rights, which suffered from crime. The Decree of the President of Ukraine dated December 28, 2004 № 1560/2004 «On the Concept of Protection of the Legal Rights and Interests of Persons Victims of Crime» was issued, with the aim of improving the legal and organizational mechanism for the protection of the legal rights and interests of persons who have suffered from crimes.

The Concept approved by this Decree stated that the problem of the protection of the legal rights and interests of victims of crimes, the effective restoration of their rights, the timely reimbursement of the damage caused by the crime, as evidenced by the results of the analysis of legislation and the practice of its application, remains extremely relevant. Despite the fact that the victim may, by a court order, obtain compensation for the damage caused by the committed crime, however, it is rarely practiced in full, and in cases where the person who committed the crime is not found or is being hid or insolvent, not at all.

It is noted that the priority directions of the state policy in providing assistance to victims, the development of an effective system of protection of their rights are ensured by the basic principles, namely: fair treatment of victims; Awareness provision of damages; provision of legal aid to victims; providing victims with social assistance. The Government of Ukraine clearly stated that this Concept had to provide as much as possible effective protection of the victims, including compensation for the damage caused to them, as well as to promote the full implementation of the constitutional guarantees for the restoration of violations of human rights crimes.

It is emphasized that these measures will be implemented in stages. The first stage (2004–2006) should be carried out: studying world experience in protecting the rights and legitimate interests of victims; elaboration of new and improvement of the effective legislation on protection of the rights and interests of victims; developing a mechanism for the implementation of the rights of victims; preparation of methodical recommendations on the organization of assistance to victims; implementation of practical measures aimed at raising the level of victimological knowledge in the population. At the second stage (since 2006) there should be: introduction into practice of the mechanism of compensation to the victims of the damage caused by the crime; creation of favorable conditions for the activity of public organizations and charitable foundations in the field of providing assistance to victims; the establishment of the volume of the corresponding budget allocation in the state budget; ensuring Ukraine's participation in appropriate measures for the implementation of international protection principles for victims in the framework of UN, Council of Europe, European Union initiatives.

It is noted that for the implementation of the Concept named by the Cabinet of Ministers of Ukraine on April 20, 2005, the Order «On Approval of the Plan of Measures to Implement the Concept for the Protection of the Legal Rights and Interests of Persons Victims of Crime for 2005–2006» was issued, which provided for organizational and legal measures to strengthen the protection of human rights, victims of crime, guarantees of its procedural rights and provision of compensation for damage through preparation and submission to the Verkhovna Rada of Ukraine for consideration of the draft Law of Ukraine «On regret harm to persons affected by crime».

The main goal of the draft law was to increase the guarantees of the rights of citizens who have suffered from a crime by providing them with social assistance in the form of compensation for pecuniary damage at the expense of the state. The project determined the grounds and conditions, as well as established the order and amount of compensation at the expense of the state of pecuniary damage to individuals who have suffered from criminal attacks on their lives, health or property.

It is emphasized that currently the only positive issue in this issue is the introduction into the CPC of Ukraine of novels on the reimbursement of damage to the victim of the State Budget of Ukraine in the event and in the manner prescribed by law. However, a special law, which would determine the grounds and the procedure for compensation for damage still does not exist.

It is noted that the victim's right to protect his rights and legitimate interests both in the Criminal Procedure Code of Ukraine and in other laws is unjustifiably narrowed, does not fully comply with the norms of the Constitution of Ukraine and international legal acts in the area of protecting the rights and legitimate interests of a person in criminal proceedings.

*Key words:* human rights protection, concept, victim, compensation, guarantee of rights, procedural rights.

УДК 343.8

*Олена Володимирівна Сокальська,  
кандидат юридичних наук, доцент,  
начальник кафедри загально-правових дисциплін  
Інституту кримінально-виконавчої служби*

## ДЕРЖАВНІ В'ЯЗНИЦІ ВІДКРИТОГО ТА ЗАКРИТОГО ТИПУ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ ДАНІЇ

**Постановка проблеми.** В'язниця, попри її відмінності у різних країнах світу, все ж є типовою закритою установою й образ понурої будівлі з ґратами на вікнах транснаціональний. Однак у скандинавських країнах упродовж останніх десятиліть в'язниці перестали бути закладами, що вселяють страх. Данські та норвезькі дослідники наполягають на тому, що в'язниці в Скандинавії мають значні відмінності порівняно з іншими країнами. Йдеться про так звану «гуманну» в'язницю [1, с. 7]. Тому вивчення та аналіз кримінально-виконавчих механізмів у цих країнах має важливе значення і може бути корисним при реформуванні вітчизняної кримінально-виконавчої системи.

**Мета статті** – проаналізувати етапи розвитку пенітенціарної системи Королівства Данія, визначити засади діяльності карних закладів різних типів та умови утримання в них.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** При проведенні дослідження використано як офіційні інформаційні джерела Департаменту тюрем та пробації Данії, дані сайтів тюрем, так і наукові дослідження А. Гооса, П. Сміта, М. Йенсена, А. Вестегард, А. Шторгард, М. Платек та ін.

**Основні результати дослідження.** Початковий етап формування тюремної системи Данії припадає на середину XVII ст., коли тюремне ув'язнення у виді каторжних робіт прийшло на зміну смертній карі. Тоді ж було організовано перші каторжні в'язниці та робітні будинки. У 1842 р. у результаті реформи започатковано каторжні й виправні тюрми, відповідно, за системою одиначного та роздільного в нічний час утримання. Кримінальний кодекс 1866 р. унормував систему покарань у виді позбавлення волі й визначив, які категорії засуджених в установах якого типу повинні утримуватися [2]. Саме у цей час, як зазначає П. Сміт, було закладено основи пенітенціарної системи, з якої еволюціонувала сучасна в'язнична модель Данії [3, с. 134].

З ухваленням 1930 р. нового Кримінального кодексу було спрощено систему установ виконання покарань, а також взято курс на лібералізацію режиму утримання. Систему органів виконання покарань Данії з 1933 р. становили: досудові в'язниці (арештні будинки), установи «відкритого типу» для відбування покарання у виді позбавлення волі від 7 днів до 6 місяців із менш суворим